

LV sesja Zgromadzenia Ogólnego Śląskiego Związku Gmin i Powiatów

W miniony piątek w Bytomiu, w Operze Śląskiej odbyła się LV sesja Zgromadzenia Ogólnego Śląskiego Związku Gmin i Powiatów Śląskiego Związku Gmin i Powiatów: największej regionalnej organizacji samorządowej w Polsce, zrzeszającej aktualnie 155 jednostek samorządu terytorialnego. W Zgromadzeniu wzięła udział Wójt Gminy Poraj Katarzyna Kaźmierczak.

Zgromadzeni na niej samorządowcy przegłosowali stanowiska w sprawie: 1) sytuacji finansowej samorządów lokalnych, a także 2) wprowadzenia regulatora opłat w gospodarce odpadami komunalnymi. Przyjęto również 3) apel dot. nawiązywania współpracy z ukraińskimi samorządowymi i wznowienia dialogu z przedstawicielami mniejszości polskiej na Białorusi.

Częste zmiany w polityce fiskalnej Państwa mają ogromny wpływ na aktualną sytuację finansową samorządów lokalnych. W latach 2019-2022 wdrożono w Polsce kilka zmian prawnych, zasadniczo zmieniających system podatkowy, w tym przede wszystkim w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT). Większość z tych zmian ma negatywne skutki dla budżetów samorządowych z uwagi na zmniejszenie bazy tego podatku. W świetle wyliczeń Związku, łącznie w latach 2019-2023 wg stanu na 15 czerwca 2023 r., samorządy w województwie śląskim trwale utraciły w wyniku ww. zmian w polityce fiskalnej Państwa dochody bieżące w wysokości 5,4 mld zł. Stopień rekompensaty utraconych dochodów, o które Związek wielokrotnie apelował, dokonywany ze szczebla centralnego, jest zróżnicowany w zależności od typu samorządu (inaczej sytuacja wygląda w większych miastach na prawach powiatu, inaczej w gminach miejskich, powiatach, gminach miejsko-wiejskich i wiejskich). Odmienne traktowanie poszczególnych kategorii JST nie sprzyja równomiernemu rozwojowi gospodarczemu i społecznemu oraz prowadzi do pogłębienia podziałów i negatywnych emocji w środowisku samorządowym i w społecznościach lokalnych.

Rząd swoimi decyzjami przerzuca koszty reform podatkowych na JST. W efekcie samorządy zmuszone są ograniczać wydatki bieżące, ponoszone w związku z realizacją usług publicznych dla mieszkańców, ograniczając ich zakres i jakość. Wiele decyzji rządzących wskazuje na odejście od systemowego postrzegania finansów publicznych i przejście na „ręczne sterowanie” realizujące doraźne cele. Przykładem ręcznego sterowania jest niedawna deklaracja przedstawiciela Ministerstwa Finansów, o możliwym kolejnym transferze w 2023 r. na kwotę 20 mld zł, podczas gdy obecnie ma być to kwota nieco ponad 13 mld zł w skali kraju. Rodzi się więc pytanie, jak w tak dynamicznym i niestabilnym otoczeniu prawnym i tak dużej niepewności finansowej samorządowcy mają planować i wykonywać swoje budżety? Incydentalne transfery, częściowo tylko i nie jednakowo we wszystkich JST rekompensujące ubytki, w zamian za systemowe rozwiązania, całkowicie uniemożliwiają odpowiedzialne planowanie i racjonalne gospodarowanie środkami finansowymi, w tym także planowanie średnioterminowe, zalecane w raporcie OECD, dot. finansów lokalnych. Bez zmian systemowych, dotyczących stabilizacji dochodów własnych JST i dostosowania ich poziomu do kosztów realizowanych przez nie zadań publicznych, w kolejnych latach samorządom grozi recesja, a części nawet utrata płynności finansowej. Obcięcie dochodów własnych i zastąpienie ich środkami rozdzielanymi centralnie jest sprzeczne z podstawowymi zasadami subsydiarności i samorządności – co budzi stanowczy sprzeciw środowiska samorządowego. Trzeba także zauważyć, że transfery inwestycyjne, przekazywane do samorządów z poziomu centralnego, nie mogą zastąpić braków w bieżącej części budżetów, co więcej – realizacja większości inwestycji wiąże się z koniecznością zabezpieczenia w kolejnych latach właśnie środków bieżących na ich utrzymanie.

Zgromadzenie Ogólne Śląskiego Związku Gmin i Powiatów zaapelowało o przywrócenie stabilizacji dochodów samorządowych, przez uzupełnienie uszczuplonych samorządom dochodów bieżących i stworzenie trwałego i sprawiedliwego systemu finansowania samorządów, który przywróci im wystarczalność zasobów i samodzielność w realizowaniu podstawowych, ustawowych zadań. Ponadto samorządowcy zawnieśli o uniezależnienie finansowania gmin i powiatów od decyzji politycznych oraz o zaprzestanie niszczenia systemu finansów publicznych poprzez częste i nieprzemyślane zmiany prawa w tym obszarze.

Ważnym punktem LV sesji Zgromadzenia Ogólnego Związku było również przyjęcie stanowiska w sprawie wprowadzenia regulatora opłat w gospodarce odpadami komunalnymi. Aktualnie obowiązujące regulacje prawne w gospodarce odpadami komunalnymi nie pozwalają na realizację w praktyce zasady „zanieczyszczający płaci”, z uwagi na brak wdrożenia systemu rozszerzonej odpowiedzialności producenta. Poziom ich skomplikowania utrudnia skuteczne stosowanie przepisów, pozwalając na tworzenie różnych ich interpretacji przez poszczególnych uczestników systemu. Nadal nie są osiągane wszystkie wymagane cele dotyczące poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych. W powyższym kontekście, Śląski Związek Gmin i Powiatów kilkakrotnie zgłaszał postulat opracowania nowej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, która kompleksowo i przejrzysto regulowałaby wszystkie zagadnienia gospodarki odpadami komunalnymi. Zdaniem samorządowców bezdyskusyjne jest utrzymanie autonomii kształtowania systemu gospodarowania odpadami komunalnymi na poziomie lokalnym, zgodnie z zasadą subsydiarności.

Kalkulacja opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi każdorazowo odbywa się w oparciu o rachunek ekonomiczny i z uwzględnieniem specyfiki danej gminy. Nadmierna ingerencja w jej kształtowanie z poziomu centralnego i konieczność zatwierdzania stawek opłaty przez centralnego regulatora, rodzi wątpliwości zarówno z punktu widzenia ekonomii, jak i autonomii decyzyjnej samorządu terytorialnego. To gmina jest odpowiedzialna za prawidłowe systemy gospodarowania odpadami komunalnymi na swoim terenie i to władza lokalna powinna mieć wyłączne kompetencje do ustalania wysokości opłat, z których jest on finansowany.

Samorządy lokalne zrzeszone w Związku zwróciły uwagę na ryzyko jeszcze większego pogorszenia się sytuacji finansowej gmin w przypadku ustanowienia obowiązku centralnego zatwierdzania opłat w gospodarce odpadami komunalnymi, podkreślając jednocześnie fakt, iż administracja rządowa posiada już obecnie narzędzia do kontroli i nadzoru gospodarki odpadami komunalnymi, za pośrednictwem podległych Ministerstwu Finansów Regionalnych Izb Obrachunkowych. Pojawienie się nowego podmiotu z takimi kompetencjami, czyli regulatora opłat, tworzyłoby zatem ryzyko przeregulowania i systemowego, uporczywego blokowania racjonalnych decyzji wynikających z sytuacji rynkowej i struktury kosztów zapewniania tego rodzaju usług, tak jak to ma miejsce obecnie z taryfami za wodę i ścieki.

W Zgromadzeniu Ogólnym Związku uczestniczyła kilkusobowa delegacja ukraińskich samorządowców z terenu obwodu kijowskiego w ramach bieżącej, realizowanej od blisko 10 lat współpracy Związku z Kijowskim Oddziałem Regionalnym Związku Miast Ukrainy. Związek ponownie zaapelował do całego środowiska samorządowego o jeszcze większą solidarność, zacieśnianie relacji i wsparcie dialogu samorządów i organizacji pozarządowych z Polski, Ukrainy i Białorusi.

Jest to działanie szczególnie istotne w kontekście trwającej wojny w Ukrainie i nasilających się represji wobec mniejszości polskiej na Białorusi.

Inf.szgip